J@RGONIA
- ELEKTRONINEN JULKAISU
ISSN 1459-305X
Julkaisija: Helan tutkijat ry.
© Silja Pitkänen

30/2017 http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201712014441

Stuart Hall – teoreetikko kahden saaren välissä

Raportti: "Whither the Caribbean?": Stuart Hall's Intellectual Legacy. 2017 Stuart Hall Conference. University of the West Indies, Mona campus, Kingston, Jamaika, 1.–5.6.2017.

Silja Pitkänen

Hall, hyttyset ja hevoset

Länsi-Intian yliopisto järjesti kesäkuussa 2017 toisen kansainvälisen Stuart Hall -konferenssin Jamaikan pääkaupungissa Kingstonissa, Monan yliopistokaupunginosassa. Konferenssi keskittyi ensisijaisesti Hallin älylliseen perintöön ja sen merkitykseen hänen kotimaassaan Jamaikalla, mutta mukana oli myös useita esitelmiä, jotka perustuivat Hallin teorioita hyödyntäviin tutkimuksiin.

Stuart Hall syntyi Kingstonissa vuonna 1932, ja lähti opiskelemaan Oxfordiin stipendiaattina vuonna 1951. Nuorukaisen suunnitelmana oli palata kotimaahansa valmistuttuaan, mutta hän jäi lopulta Britanniaan – siitäkin huolimatta, että saarivaltakunnassa jamaikalaiseen opiskelijaan ei aina suhtauduttu lämmöllä, kuten Hall kertoo muistelmateoksessaan *Familiar Stranger. A Life Between Two Islands*, joka julkaistiin konferenssin yhteydessä. (Hall & Schwarz 2017, 3, 117, 149, 204.)

Vuonna 2014 edesmennyt Hall muistetaan ennen kaikkea innostavana opettajana, New Left -liikkeen keskeisenä vaikuttajana, Cultural Studies -oppiaineen perustajana sekä siirtolaisuuden, identiteetin muodostumisen ja rasismin rakenteiden teoreetikkona. Konferenssin "*Whither the Caribbean?": Stuart Hall's Intellectual Legacy* esitelmät kietoutuivat näiden teemojen ympärille.

Konferenssin tiedotus oli järjestetty mallikkaasti, mitä nyt jokunen internetlinkki oli lipsahtanut tiedotteisiin väärin ja johti aiemmin keväällä järjestetyn reggae-konferenssin kotisivuille. Lisäksi oheisohjelmasta – elokuvanäytöksistä konferenssia edeltävänä päivänä ja jatko-opiskelijoille suunnatuista konferenssin jälkeisistä työpajoista – ilmoitettiin melko myöhään, ja monet osallistujat olivat jo siinä vaiheessa varanneet lentolippunsa. Oheisohjelmaan sisältyi myös monia

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

musiikkitapahtumia, ja lisäksi vierailua Bob Marley -museossa suositeltiin lämpimästi.

Konferenssista sai tiedotuksen perusteella joka tapauksessa miellyttävän ensivaikutelman. Kansainväliset vieraat oli otettu hyvin huomioon, ja heidän matkajärjestelyissään pyrittiin avustamaan kaikin tavoin. Tämä olikin mukavaa, sillä olosuhteet olivat länsimaiseen menoon tottuneelle hieman erikoiset: yliopistoalue oli kauttaaltaan aidattu ja vartioitu, julkista liikennettä edustivat ensisijaisesti taksit, jalkakäytävät eivät olleet itsestäänselvyys, eikä ulkona ollut turvallista liikkua pimeän tultua. Jamaikalla oli myös ollut useita hyttysten levittämiä epidemioita, mutta tilanne oli jo pääosin rauhoittunut kesään 2017 mennessä. Monan kampus oli varsin moderni, mutta ripauksen eksotiikkaa tarjosivat yliopistoalueen laidalla laiduntavat hevoset. Kaikkien konferenssitilojen saavutettavuus ei aina ollut huippuluokkaa, mikä hankaloitti varsinkin iäkkäämpien vieraiden liikkumista. Haasteista kuitenkin selvittiin ystävällisyydellä ja keskinäisellä avulla.

Karibia ja kulttuurintutkimus

Konferenssin pääjärjestäjä, Länsi-Intian yliopiston Karibia-opintojen instituutin johtaja Sonjah Stanley Niaah, perustelee konferenssiohjelmaan kirjoittamassaan esipuheessa, miksi Hallin kunniaksi järjestettiin jo toinen konferenssi. Tarve perustelulle tuntuu lähtökohtaisesti hieman erikoiselta – Stuart Hall ei välttämättä ollut kirjoittajana erityisen ansiokas eikä hän voinut kehuskella julkaisuluettelonsa pituudella, mutta hänen teoreettinen työnsä on kiistattoman arvokasta. Stanley Niaah korostaa Hallin olennaista roolia kulttuurisen ja poliittisen sorron kaavojen purkajana, imperiumien dekonstruoijana sekä kapitalistista projektia kritisoivana intellektuellina. Lisäksi hän huomauttaa, että yksi konferenssin keskeisimmistä tehtävistä on tehdä Hallin työ ja merkitys tunnetuksi myös Karibialla. Tähän tavoitteeseen konferenssin nimikin viittaa.

Yksi syy Hallin vähäiseen tunnettuuteen Jamaikalla on todennäköisesti juuri siinä, että hän lähti Britanniaan. Viime vuosisadan alkupuoliskon suomalaissiirtolaistenkin tarinoissa korostui usein se, että siirtolaisten menestystä maailmalla ei varauksettomasti ihailtu, vaan ennemminkin kadehdittiin. Lähtijöiden perään ei haikailtu, sillä joidenkin tulkintojen mukaan he kyseenalaistivat omalla toiminnallaan taakseen jättämänsä maailman arvot. Toisaalta joskus on mentävä kauas nähdäkseen lähelle: Stanley Niaah huomauttaa, että Stuart Hall, muiden jamaikalaisten tutkijoiden ja taiteilijoiden ohella, on edistänyt jamaikalaisen itseymmärryksen ja identiteetin muodostumista tarkastelemalla, analysoimalla ja käsitteellistämällä alueen kulttuuria, historiaa sekä jokapäiväistä kokemusmaailmaa hajoavan Britti-imperiumin ja itsenäisyyden ristipaineessa. Osa tätä prosessia on myös Karibia- ja reggaeopintojen muotoutuminen itsenäisiksi oppiaineiksi.

Siirtolaiskokemustaan analysoidessaan Hallilla on ollut suuri vaikutus myös monien muiden liikkeessä olevien kansojen ja yksilöiden kokemuksen jäsentämiseen. Nämä teemat olivat esillä erityisesti New Yorkin Columbia-yliopiston antropologian professorin David Scottin pitämässä juhlaluennossa *A Sense of Displacement*. Luento aloitti Hallin kunniaksi järjestettävien vuotuisten esitelmien sarjan.

Diaspora, monikulttuurisuus ja politiikka

Konferenssiesitelmien aiheiden kirjo oli laaja, mutta monissa esitelmissä vähintäänkin sivuttiin jälleen kerran ajankohtaista maasta- ja maahanmuuttoa. Esimerkiksi Länsi-Intian yliopiston Karibia-opintojen laitoksen tutkija Hugh Douse tarkasteli Hallin ja monikulttuurisuuden suhdetta esitelmässään *Clues for Multiculturalism from the Life of Stuart Hall*. Niin esitelmässä kuin Hallin elämässäkin kietoutuivat kotiseudulta poissa olemisen ja monikulttuurisuuden teemat. Yhteyksien osoittamisen rinnalla Douse pohti, että Hall olisi itse asiassa voinut kohdata enemmänkin kritiikkiä siitä, miten hän käytti elämäntarinaansa osana teorianmuodostustaan. Toisaalta on varsin ymmärrettävää, että Hallin kiinnostus maahanmuuttokokemusten tarkastelemiseen kumpusi nimenomaan hänen omasta taustastaan. Lisäksi Britanniasta tuli monikulttuurinen yhteiskunta Hallin elinaikana.

Douse pohtikin esitelmässään myös Britannian roolia kulttuurien kohtaamisessa, ja totesi että Britannia edistää monikulttuurisuutta. Ajatus Britanniasta monikulttuurisuuden lähettiläänä saattaa herättää vähintäänkin hämmennystä, jopa huvitusta, UKIP-puolueen politiikan valtavirtaistumisen ja Brexitin aikakaudella. Jos asiaa ajattelee Britannian entisten siirtomaiden näkökulmasta, väite ei kuitenkaan ole täysin tuulesta temmattu. Britti-imperiumin raunioilla on monenlaista liikehdintää, joka kulkee tavalla tai toisella Britannian kautta. *"Whither the Caribbean?"* -konferenssinkin keskeinen yhteistyökumppani ja rahoittaja oli British Council. Lisäksi imperiumiin kuuluneiden maiden kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet ja verkostot keskinäiseen kanssakäymiseen ja yhteistyöhön. Menneisyyden vääryyksiä ei voi korjata, eivätkä maahanmuutto ja monikulttuurisuus ole tämän päivän Britanniassa aina kovassa kurssissa, mutta sentään imperiumiin kuuluneissa maissa Britanniasta on hyötyä – joskaan ei pyyteettömästi, vaan kyse on vallan ja vaikutusvallan säilyttämisestä. Douse kommentoikin, että ei pidä käsitteestä "post-koloniaalinen aikakausi": "Miten niin post-koloniaalinen? Aivan kuin kolonialismi olisi jotenkin lakannut!" Hän kuitenkin tunnusti käsitteen käyttökelpoisuuden tutkimuksellisena työkaluna.

Stuart Hallin leski, historiantutkija Catherine Hall, oli konferenssin kunniavieras ja piti useita puheita. Hän reflektoi Stuart Hallia sekä teoreetikkona, kollegana että kumppanina. Catherine Hall toi esille muun muassa, että Stuart Hallin asema ja merkitys tutkijana on noteerattu vuosien varrella maailmanlaajuisesti, mutta hänen toimintansa Britannian uuden vasemmiston parissa on jäänyt toistaiseksi vähemmälle huomiolle, ja uuden vasemmiston kriittinen historia on yhä kirjoittamatta.

Catherine Hall mainitsi, että valokuvaaja Roger Maynen näyttely Lontoon Four Corners -galleriassa on askel uuden vasemmiston historian dokumentoinnin ja tulkitsemisen suuntaan. Näyttelyssä on esillä kuvia Sohossa sijainneen Partisan Coffee Housen kantahenkilökuntaan ja -asiakkaisiin kuuluneista aikakauden näkyvistä kulttuurivaikuttajista. Kahvilan perusti historiantutkija Raphael Samuel vuonna 1958 yhdessä *Universities & Left Review* -lehden toimittajien kanssa. Tähän joukkoon kuului myös Stuart Hall. Lisäksi esimerkiksi historioitsija Eric Hobsbawm lukeutui kahvilan kantaväkeen. Partisan Coffeesta, "anti espresso" -kahvilasta, tuli monien vasemmistointellektuellien olohuoneen jatke – myös siinä mielessä, että kahvilan nojatuoleilla sai rauhassa istuskella tuntikausia tilaamatta mitään. (Thorpe 2017.)

Myös Yhdysvaltojen tämänhetkisestä poliittisesta suunnasta keskusteltiin runsaasti niin esitelmissä kuin niiden ulkopuolellakin. Vaikka Jamaika onkin Britannian entinen siirtomaa, ovat yhteydet Yhdysvaltoihin kiinteät jo maan sijainnin vuoksi. Yhdysvaltojen tilanne herättää voimakasta huolta Jamaikalla, eikä Yhdysvalloissakaan ole järjestetty Trumpin kauden alettua montaa tiede- tai kulttuuritilaisuutta, jossa vallitsevan poliittisen vaiheen uhkaavuutta ei olisi pohdittu. Konferenssin puheenvuoroissa alleviivattiin koulutuksen roolin olevan entistä tärkeämpi ”totuudenjälkeisellä aikakaudella”.

Eräässä keskustelussa todettiin, että uudet akateemisen opiskelun ja tutkielmien tekemisen käytännöt ovat innostaneet monia opiskelijoita, jotka eivät välttämättä ole halukkaita pitkäveteiseksi kokemaansa kirjalliseen työskentelyyn. Länsi-Intian yliopistossa suosituksi on noussut esimerkiksi elokuvan ohjaaminen maisterin tutkielmana. Monet humanistiset oppiaineet pyrkivätkin tarttumaan teknisen kehityksen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja vastaamaan aikakauden haasteisiin myös muilla tavoin.

Pennsylvanian yliopiston antropologian professori Deborah Thomas toi puheenvuorossaan esiin, miten tärkeää olisi saada tutkijat pois norsunluutornista mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimintaan. Aihe on ollut esillä tiedeyhteisöissä jo pitkään, ja esimerkiksi Suomessa tutkimuksen yhteiskunnalliseen näkyvyyteen ja vuorovaikutukseen panostaminen on ollut viime vuosina voimakasta. Kritiikkiäkin on esitetty suhteessa siihen, jäävätkö monet, mahdollisesti vähemmän suurta yleisöä kiinnostavat tutkimusaiheet marginaalisemmiksi myös suhteessa tutkimusrahoitukseen, ja viekö yhteiskunnallinen vuorovaikutus merkittävästi aikaa tutkijan varsinaiselta työltä, tutkimukselta. Ajatus tutkijoiden aiempaa laajemmasta yhteiskunnallisesta osallistumisesta on kuitenkin lähtökohtaisesti hyvä, ja varsinkin aidatulla ja vartioidulla Monan kampuksella oli helppo ymmärtää, mitä “pois norsunluutornista” -kannanottojen taustalla on. Myös Yhdysvalloissa kampukset ovat usein jossain määrin eristäytyneitä, vaikka niiden ympärillä ei olisikaan yhtä konkreettisia aitoja. Toisaalta akateemisen asiantuntemuksen yhteiskunnallinen arvostus on parhaillaan pohjalukemissa moniaalla läntisessä maailmassa, mikä on suuri haaste koko kansainväliselle tiedeyhteisölle.

Luova kaaos

Monikulttuurisuuden ohella esitelmissä mainittiin toistuvasti monitieteisyyden merkitys. Myös akateemisia raja-aitoja haluttiin purkaa uusien näkökulmien toivossa. Konferenssin loppukeskustelussa Länsi-Intian yliopiston kirjallisuuden- ja kulttuurintutkimuksen professori Carolyn Cooper kertoi, kuinka hän oli vuosia sitten keskustellut silloisen jatko-opiskelijan, nykyisen professori Deborah Thomasin kanssa tieteiden välisistä raja-aidoista ja todennut, että antropologia kuuluu kulttuurintutkimukseen. Nokkela jatko-opiskelija oli huomauttanut, että päinvastoin: kulttuurintutkimus kuuluu antropologiaan! Thomas veti humoristisesti yhteen pohdinnat tieteen raja-aidoista huokaisten, että kaikki kuuluu kaikkeen. Hän kannusti tutkijoita monitieteisyyteen sekä tutkimaan ”kaaoksen luovia mahdollisuuksia”.

Aina kaaoksen luovien mahdollisuuksien kokeileminen ei kuitenkaan ole mahdollista aikataulujen ja tutkimusrahoituksen puitteissa – mutta kenties laajemmalla mittakaavalla? Hallin elämäntyökin kannustaa tähän. Hallia on toisaalta myös kritisoitu hänen teorioidensa monitulkintaisuudesta sekä käsitteiden määrittelyn epämääräisyydestä. Samalla on kuitenkin selvää, että vuorovaikutuksen ja identiteetin sosiaalisen muotoutumisen tutkiminen ei ole metodologisesti yksinkertaista, ja vastaavat hankaluudet lienevät laajemminkin humanististen tieteiden haasteena – tai rikkautena. Ihminen, kulttuuri ja kommunikaatio ovat varsin moniulotteisia ja monimutkaisia tutkimuskohteita, mutta tiedon lisääminen niistä on sitäkin tärkeämpää globaalissa ja monikulttuurisessa maailmassa rajat ylittävän ymmärryksen ja yhteistyön näkökulmasta. Historiantutkimuskin on viime vuosikymmenten aikana siirtynyt yhä enemmän kansallisista kertomuksista kohti kulttuurisen viestinnän, raja-alueiden sekä laajamittaisen ylirajallisen vuorovaikutuksen ja verkostoitumisen tarkastelemista. Jälkimodernilla ajalla myöskään yksilöiden ja yhteisöjen identiteetit eivät usein kietoudu vain yhden kansallisuuden tai kulttuurin ympärille.

Välillä manifestatiivisetkin mittasuhteet saavuttaneessa konferenssissa elettiin kuten opetettiin: Hallin kunniaksi järjestetyn konferenssin voi hyvällä syyllä todeta olleen kolmipäiväinen monikulttuurinen utopia. Kirjallisuudentutkija Faith Smith Brandeis-yliopistosta huomauttikin esitelmässään, että Jamaika on hyvin monikulttuurinen maa, johon tutustuminen voi opettaa muita kulttuurien välisessä viestinnässä. Stuart Hall oli monikulttuurisuuden tutkimuksen pioneeri. Hänen kirjallisen ja teoreettisen perintönsä arvioiminen on aloitettu tiedeyhteisössä, mutta kovin pitkälle ei ole toistaiseksi päästy. Työtä riittää siis pitkälle tuleville vuosikymmenille. Hyvä niin, sillä kansainvälisiä Hall-konferensseja soisi järjestettävän jatkossakin niin Karibialla kuin muuallakin.

FM Silja Pitkänen laatii yleisen historian väitöskirjaa Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksella aiheenaan lasten representaatiot 1930-luvun neuvostoliittolaisissa ja saksalaisissa propagandavalokuvissa.

Kirjallisuus

Hall, Stuart & Bill Schwarz. 2017. *Familiar Stranger. A Life Between Two Islands*. United Kingdom: Allen Lane.

Thorpe, Vanessa. 2017. How a Soho coffee house gave birth to the New Left. *Guardian* 23.4.2017. https://www.theguardian.com/politics/2017/apr/22/cafe-cnd-new-left [Haettu 24.10.2017.]

Kuva 1. Oxfordin yliopistosta vuonna 2015 valmistunut Anuradha Henriques piti esitelmän otsikolla *Decolonising Oxford: The Student Movement from Stuart Hall to Skin Deep*. Henriques kuuluu Skin Deep -lehden toimituskuntaan. Kuva: Silja Pitkänen.